

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри ФМФР
Баранова В. Г.
“ _____ ” _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 “Фінанси і кредит”

за темою:
«Фінансова стійкість комерційного банку»

Виконавець:
студентка фінансово-економічного
факультету

Леонова Людмила Олександрівна

/підпис/

Науковий керівник:
старший викладач

Бондаренко Павло Валерійович

/підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Леонової Людмили Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Фінансова стійкість комерційного банку

(назва випускної роботи)

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглянуто фінансову стійкість комерційних банків, як найважливішою характеристикою його діяльності в умовах ринкової економіки економіки України, з'ясовано сутність фінансового стану комерційного банку, а також особливості діяльності комерційних банків на вітчизняному ринку. Проаналізовано існуючі підходи до класифікації фінансової стійкості. Розглянуто нормативно-правові акти, що регламентують фінансовий аналіз комерційного банку. Проведено дослідження особливостей діяльності ПАТ “Банк Восток” у банківському секторі фінансового ринка України. Виділено основні проблеми, що стримують розвиток операцій банків.

Проаналізовані аспекти банківської діяльності та надані рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості ПАТ “Банк Восток”. Здійснено економічна оцінка ймовірності банкрутства на фінансову стійкість ПАТ “Банк Восток”.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, фінансовий менеджмент банку, депозити, кредити

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	6
1.1. Сутність фінансової стійкості комерційних банків.....	6
1.2. Особливості управління фінансовою стійкістю комерційних банків....	14
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПАТ “БАНК ВОСТОК”.....	25
2.1. Загальна характеристика діяльності ПАТ “Банк Восток”.....	25
2.2. Аналіз напрямів розміщення активів банку та джерел їх формування ПАТ “Банк Восток”.....	32
2.3. Аналіз фінансової стійкості банку ПАТ “Банк Восток”.....	45
РОЗДІЛ ІІІ. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПАТ “БАНК ВОСТОК”.....	60
3.1. Оцінка ймовірності банкрутства на фінансову стійкість ПАТ “Банк Восток”.....	60
3.2. Рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості ПАТ “Банк Восток”.....	68
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Передумовою повноцінного функціонування ринкової системи господарювання є наявність ефективно діючої та цілісної інфраструктури. Важливе місце серед усієї сукупності складових елементів останньої належить кредитним та фінансовим інституціям, зокрема банкам, фондовим і валютним біржам, страховим, інвестиційним компаніям, кредитним спілкам. Усі вони – активні учасники грошового обігу, належна організація грошових потоків якого забезпечує безперервність процесу суспільного відтворення. Проте ключовою ланкою з перерахованих фінансових інституцій є банки. Саме їм належить пріоритетна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання, в спрямуванні необхідних обсягів грошових капіталів у найприбутковіші галузі економіки, що в кінцевому результаті приводить до підвищення матеріального добробуту населення країни. Так, загальний стан економіки країни свідчить про активність діяльності банків. Проте не варто забувати й те, що належний стан банків підтверджує економічний розвиток суспільства у цілому.

В умовах економічної глобалізації, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є фінансова стійкість та стабільний розвиток останніх. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків – не породжена сьогоднішнім, вона має корені й у минулому, складна та до кінця

не розв'язана. Вона є у розвинутих країнах ринкового типу, набула загальнонаціонального значення і для України, що значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема, порівняно короткий період їх діяльності, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю у країні, а також порівняно з банками провідних ринкових країн незначні обсяги власного капіталу. Саме тому ефективне управління і забезпечення власної фінансової стійкості має бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку.

Дослідженням даної проблематики займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Зокрема аналізу, оцінці та шляхам забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділили такі зарубіжні науковці як Е. Дж. Долан, Р. Дж. Кемпбелл, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж. К. Ван Хорн. Ними обґрунтовано місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті, її показники та критерії. Також значні напрацювання російських науковців: Л. П. Бєлих, М. З. Бора, В. В. Іванова, С. І. Кумок, Ю. С. Масленченкова, Г. С. Панової, Л. С. Сахарової, О. Б. Ширінської, Г. Г. Фетисова, якими визначено основні фактори, методи оцінки й аналізу фінансової стійкості.

Даним аспектам приділили увагу й такі вітчизняні науковці як О. Д. Вовчак, Ж. М. Довгань, О. Д. Заруба, А. М. Мороз, М. І. Савлук – при розгляді загальних питань фінансового аналізу діяльності банків та менеджменту; В. В. Вітлінський, В. П. Пантелєєв та С. П. Халява, Н. М. Шелудько – при дослідженні теоретичних аспектів та проблем регулювання фінансової стійкості банків; Л. А. Ключко, С. А. Святко, Є. В. Склеповий, Л. Ю. Петриченко, Р. І. Шіллер – при визначенні складових стійкості, розгляді питань аналізу та оцінки фінансової стійкості банку; В. М. Кочетков – при обґрунтуванні методологічних та організаційних засад управління фінансовою стійкістю банків.

Метою даної дипломної роботи є обґрунтування теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розроблення основ механізму управління фінансовою стійкістю як форми її практичного забезпечення в сучасних умовах.

Відповідно до цієї мети визначено сукупність **основних завдань**, спрямованих на її досягнення:

1. З'ясування сутності фінансової стійкості комерційного банку;
2. Визначення методичних основ механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;
3. Визначення базових характеристик фінансової стійкості комерційного банку;
4. Аналіз методів оцінки фінансової стійкості комерційних банків у зарубіжній та вітчизняній банківській практиці;
5. Визначення основних методів управління фінансовою стійкістю банків;
6. Дослідження взаємозв'язку між банківськими ризиками та фінансовою стійкістю, а також формування комплексної системи управління банківськими ризиками;

Таким чином, **основним методологічним принципом** побудови дипломної роботи є послідовний аналіз базових понять і елементів, котрі відображають зміст діяльності банків в контексті спрямування комплексу заходів на забезпечення свого стабільного розвитку та фінансової стійкості в ринкових умовах господарювання. Зокрема, у процесі дослідження використані:

- 1) метод індукції та дедукції при з'ясуванні сутності фінансової стійкості комерційного банку;
- 2) метод аналізу та синтезу дослідженні систем і методів оцінки фінансової стійкості комерційних банків;
- 3) методи концептуально-логічного аналізу при формуванні основних засад механізму управління фінансовою стійкістю комерційного банку.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз фінансової стійкості комерційного банку та шляхів її зміцнення дає підстави зробити наступні висновки й пропозиції.

Фінансова стійкість комерційного банку ще не стала об'єктом комплексного наукового дослідження у вітчизняній літературі, хоча потреба в таких дослідженнях є значною. У процесі аналізу структури банківських ресурсів і задля виявлення значення їх основних складових для забезпечення фінансової стійкості банку необхідно "невласні" ресурси розмежовувати на залучені й запозичені. Це дозволяє враховувати специфіку власності й джерел походження різних елементів ресурсів, що використовуються банком, але йому не належать, застосовувати до них конкретні прийоми.

Для зміцнення фінансової стійкості комерційного банку істотне значення має зростання його доходів, насамперед прибутку як джерела збільшення власного капіталу. Валовий операційний дохід комерційних банків залежить від норми прибутку по активних операціях, розміру плати, що береться за надані послуги, величини й структури активів. Кожен з цих факторів вимагає застосування специфічних прийомів дослідження. Для забезпечення зростання дохідності комерційного банку та підвищення його фінансової стійкості важливе значення має кількісний та якісний аналіз кожного джерела доходів з метою встановлення вигідних для банку напрямів здійснення операцій. Збільшенню дохідності комерційних банків, крім підвищення прибутку від здійснюваних операцій та послуг, що надаються, сприяє й скорочення витрат на їх обслуговування. Це вимагає проведення постійного аналізу витратності банківських операцій та послуг і визначення можливостей їх зменшення, що позитивно впливає на фінансову стійкість банку. Узагальнюючими показниками оцінки фінансової стійкості банку є його платоспроможність і ліквідність. Ці показники тісно взаємопов'язані.

Основою платоспроможності банку є його ліквідність. Однак платоспроможність залежить не лише від ліквідності, а й від ряду інших факторів політичної й економічної ситуації в країні чи регіоні, стану грошово-кредитного ринку, можливості рефінансування в НБУ, розвинутості ринку цінних паперів, наявності й досконалості заставного законодавства, забезпеченості банку власним капіталом, надійності клієнтів й банків-партнерів, спеціалізації й різноманітності банківських послуг даного фінансово-кредитного закладу та інших факторів. Потрібний аналіз впливу кожного з них на платоспроможність банку і його фінансову стійкість.

Для створення умов, які б сприяли встановленню и зміцненню фінансової стійкості комерційних банків, держава повинна вжити заходів законодавчого й нормативного характеру:

- створити спеціальне незалежне відомство, яке б займалося визначенням рейтингу комерційних банків і знайомило з ним усіх зацікавлених осіб;

- створити при Асоціації українських банків банк даних про позичальників вітчизняних комерційних банків, в якому зберігалась би інформація про фінансовий стан суб'єктів господарювання, їх спроможність виплачувати проценти і погашати борги, а також реєстр гарантій і застав;

- сприяти усуненню законодавчих обмежень щодо участі банків у створенні інших фінансово-кредитних інститутів та промислово-фінансових груп шляхом злиття банківського, фінансового та промислового капіталу, утворення дочірніх банків. Це зумовить кардинальні зміни у банківському секторі України, прискорений розвиток ринку цінних паперів та виникнення зацікавленості у банків щодо участі в оздоровленні інших комерційних банків, санації як їх, так й інших суб'єктів господарювання;

- ввести у законодавчому порядку більш повну відповідальність акціонерів (учасників) банку за використання залучених банками коштів, тому що на сьогодні вони несуть відповідальність лише в межах свого внеску, як це передбачено законом України "Про господарські товариства";

- внести зміни в нормативну базу щодо можливості відкриття кожним банком окремого субкореспондентського розрахункового рахунку, на якому були б сконцентровані лише власні кошти банку. Це унеможливить випадки блокування коштів клієнтів, що знаходяться на кореспондентському рахунку банку, і проведення розрахунково-касових операцій при виконанні рішень арбітражних судів про стягнення з власних коштів банку певних сум на користь позивачів.

Звичайно, й самі банки для забезпечення власної фінансової стійкості повинні організаційно перебудувати свою організаційну, діяльність. Для цього їм необхідно:

- організувати підрозділи (якщо вони ще не організовані) управління кредитними ризиками (кредитні комітети чи інші підрозділи);

- провести заходи щодо подальшого всебічного розвитку внутрішнього аудиту і використовувати його висновки в поточному й стратегічному управлінні фінансовою стійкістю;

- запровадити планування і прогнозування роботи по залученню й розміщенню ресурсів, забезпечити вчасне доведення планів і лімітів до установ банків (філій, представництв тощо);

- розгорнути роботу по розширенню кола вкладників і не допускати концентрації залишків коштів на депозитних і вкладних рахунках обмеженої кількості вкладників,- намагатись переорієнтувати діяльність банку на розширення асортименту банківських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вітлінський В. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6. – С. 48 – 51.
2. Шелудько Н.М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н.М. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 3. – С. 40-44.
3. Карчева Г. Т. Стійкість та потенціал банківської системи України / Г. Т. Карчева // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 1. – С. 155 – 163.
4. Кобринь С. С. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку в умовах фінансової кризи / С. С. Кобринь // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2011. – № 16. – С. 360 – 368.
5. Мстоян К. В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу / К.В. Мстоян [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142>
6. Чижик Є.І. Узагальнення основних теоретичних підходів до визначення поняття «фінансова стійкість банку» / Є.І. Чижик // Управління розвитком. – 2012. – № 14(135). – С. 104–106.
7. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія [Текст] / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с. – (Інституційні засади розвитку банківської системи України).
8. Шіллер Р.І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення [Текст] /Р.І. Шіллер. – К.: Наукова думка, 2000. – 158 с.
9. Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи [Текст] / Ж. М. Довгань // Вісник УБС НБУ. – 2011. – № 1. – С. 224 – 2294. Основи банківського дела / Под ред. А.Н. Мороза. – К.: Либра, 2004. – 330 с.
10. Прасолова С. П. Банківські операції: навч. посіб. та практ. [Текст] / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко– К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 568 с.

11. Склеповий Є. В. Складові стійкості комерційного банку [Текст] / Є. В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138–142.
12. Дзюблюк, О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія [Текст] / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлик. – Тернопіль, 2009. – 316 с.
13. Зверяков М.І., Коваленко В.В., Сергеева О.С. Управління фінансовою стійкістю банків: навчальний посібник. – Одеса, 2014.
14. Річна фінансова звітність ПАТ «Банк Восток» за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://bankvostok.com.ua/Upload/files/finance_report_2014.pdf
15. Річна фінансова звітність ПАТ «Банк Восток» за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://bankvostok.com.ua/Upload/files/finance_report_2015.pdf
16. Річна фінансова звітність ПАТ «Банк Восток» за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://bankvostok.com.ua/Upload/files/finance_report_2016.pdf
17. Річна фінансова звітність ПАТ «Банк Восток» за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://bankvostok.com.ua/Upload/files/finance_report_2017.pdf
18. Фінансова стійкість банку [Електронний ресурс] : Глосарій банківської термінології. – Режим доступу:
http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698&cat_id=123324
19. Постанова Національного банку України від 22.12.2017 №141 «Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків та банківської системи України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17>
20. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>